

Grafičke tehnike u predškolskoj dobi

Dudaš, Eva

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:710481>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-26**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODJSEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

**EVA DUDAŠ
ZAVRŠNI RAD**

**GRAFIČKE TEHNIKE U PREDŠKOLSKOJ
DOBI**

Zagreb, srpanj 2018.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Petrinja)

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Eva Dudaš

TEMA ZAVRŠNOG RADA: Grafičke tehnike u predškolskoj dobi

MENTOR: dr.sc Svetlana Novaković

Zagreb, srpanj 2018.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	6
2. LIKOVNE TEHNIKE	7
3. LIKOVNO PODRUČJE GRAFIKE.....	7
3.1. TEHNIKE VISOKOG TISKA	8
3.1.1. Drvorez.....	9
3.1.2. Linorez	10
3.1.3. Gipsorez	11
3.1.4. Karton tisak	11
3.2. TEHNIKE DUBOKOG TISKA	12
3.2.1. Bakrorez	13
3.2.2. Mezzotinta.....	14
3.2.3. Suha igla.....	15
3.2.4. Bakropis	16
3.2.5. Akvatinta.....	18
3.3. TEHNIKE PLOŠNOG TISKA	19
3.3.1. Litografija.....	20
3.3.2. Monotipija.....	21
3.4. TEHNIKE PROTISNOG ILI PROPUSNOG TISKA.....	22
3.4.1. Sitotisak.....	22
4. GRAFIČKE TEHNIKE U RADU S DJECOM PREDŠKOLSKE DOBI.....	23
4.1.FROTAŽ	23
4.2. PEČATNI TISAK	24
4.3. MONOTIPIJA	25
4.4. GIPSOREZ.....	26
4.5. KOLAŽNI I KARTON TISAK	27
4.6. KOLAGRAFIJA	28

4.7. RAČUNALNA GRAFIKA	29
5. PRAKTIČNI DIO	29
5.1. MLAĐA DOBNA SKUPINA – PEČAT TISAK	30
5.2. SREDNJA DOBNA SKUPINA – MONOTIPIJA	33
5.3. SREDNJA DOBNA SKUPINA – KOLAGRAFIJA	37
5.4. STARIJA DOBNA SKUPINA – KARTON TISAK	40
6. ZAKLJUČAK.....	44
LITERATURA.....	45
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI ZAVRŠNOG RADA	46

SAŽETAK

Dijete već od prve godine života stvara svoje prve likovne uratke i počinje se likovno izražavati. Raduje se crtama koje ono samo stvara manipuliranjem različitim predmetima, istražuje mogućnosti, razvija percepciju, motoriku, a najvažnije od svega - zadovoljava svoju unutarnju potrebu za izražavanjem. Preko crteža dijete komunicira s okolinom i sebi objašnjava svijet koji ga okružuje. Crtež govori puno o djetetu, njegovu razvoju i osjećajima. Kako dijete raste, tako se razvijaju i obogaćuju njegovi crteži.

Svaki odgajatelj mora poznavati faze djetetova cjelokupnog razvoja i razvoj crteža i likovnih sposobnosti kako bi mogao na kvalitetan način poticati razvoj likovnih i kreativnih sposobnosti. Potrebno je osigurati dobro osmišljene poticaje i ponuditi mnogo različitih materijala, uvažavati djetetovu individualnost, interese i najvažnije od svega dopustiti slobodu i mogućnost izbora.

Ovaj rad opisuje i istražuje grafičke tehnike u radu s djecom predškolske dobi. U prvom dijelu se opisuju, objašnjavaju i istražuju grafičke tehnike općenito. Drugi dio objašnjava koje se grafičke tehnike koriste u radu s djecom vrtićke dobi, te modulaciju tehnika u procesu rada s djecom ovisno o dobi. Cilj rada je istražiti na koje načine djecu uvodimo u svijet grafike, koje tehnike su prigodne za koji uzrast, te kako djeca reagiraju na ovakvu vrstu likovnih aktivnosti. U trećem dijelu rada opisan je praktični dio likovnih aktivnost u kojima smo koristili grafičke tehnike u radu s mlađom, srednjom i starijom vrtićkom skupinom.

Ključne riječi: likovni, likovne aktivnosti, likovni izraz, dijete, grafičke tehnike, vrtić, predškola

SUMMARY

Since the first year of life, the child has created his first artworks and has started to express himself through art. They are looking forward to drawing and manipulating different objects, exploring possibilities, developing perception, the motor skills, and most importantly they satisfy their own need for expression and interaction. Through that the drawing, the child communicates with the environment and explains to himself the world. The drawing itself can talk about the child, skills and feelings. As the child grows, his paintings are developed and enriched.

Each educator must know the phases of the child's overall development and development of drawings and visual abilities so that he could be able to encourage the development of artistic and creative abilities. It is necessary to provide the well-conceived stimulus and to offer many different materials, to respect the child's individuality, interests and most importantly to allow them to be free and have their own choice.

This paper describes and explores graphic techniques in the work with children of preschool age. The first part of paper describes, explains and explores the graphics techniques in general. The second part explains which graphical techniques can we use in working with kindergarten children, and the modulation of techniques in the process of working with children depending of their age. The goal of the paper is to explore in what ways we can introduce to children the world of graphics, which techniques are appropriate for the particular age and how children react to the graphical type of artistic activity. In the third part of the paper, we describe the artistic activities where we used the graphical techniques in working with the younger, middle and older kindergarten group.

Keywords: artist, artistic activities, artistic expression, child, graphical techniques, kindergarten, preschool

1. UVOD

Likovne aktivnosti potiču cjelokupan razvoj djeteta – razvoj govora, motorike, kognitivni i socijalno-emotivni razvoj te razvoj samopouzdanja i širenje pozitivne energije. Potrebno je neprestano poticati i omogućavati uvijete za provedbu likovnih aktivnosti. Kroz crtež dijete upoznaje svijet oko sebe, istražuje, ispituje svoje mogućnosti, neprestano uči, a sve to kroz igru i opuštanje. Važno je prije svake likovne aktivnosti osmisliti poticaje i igre koje će probuditi kod djece interes i znatiželju. Djeca su vrlo jednostavna, imaju istraživačku potrebu od rođenja, zbog čega je potrebno malo kako bismo zadobili njihovu pažnju.

Grafičke tehnike su odličan način ispitivanja svojstva materijala, isprobavanja različitih mogućnosti izrade matrice. Zbog mogućnosti ponovnog otiskivanja istog crteža djeca dobivaju mogućnost isprobavanja različitih boja, upoznavanje kontrasta, razvijaju kritičko mišljenje i estetiku.

Grafika se može koristiti od najranije vrtićke dobi. Tada najčešće koristimo tehniku direktnog otiskivanja. Dijete se susreće s bojom, različitim materijalima, strukturama i kroz igru upoznaje različita svojstva. Mogućnost korištenja grafičkih tehnika u predškolskoj dobi su gotovo neograničene. Među češće korištenim tehnikama susrećemo monotipiju, kolagrafiju, kolažni i karton tisak te gipsorez. Za izvođenje likovnih aktivnosti ovog tipa potrebno je vrlo malo materijala, koje možemo pronaći u našem okruženju.

U teorijskom dijelu rada upoznajemo vrste grafičkih tehnika te postupke provedbe. Upoznajemo na koje načine grafičke tehnike možemo upotrijebiti u radu s djecom, prilagođavajući svaku tehniku dobi i mogućnostima djece.

Grafičke tehnike nisu toliko spontane kao primjerice tehnike crtanja, te ih mnogi odgajatelji izbjegavaju u radu jer ih smatraju suviše kompliciranima i djeci teže usvojivim. Upravo ću zbog toga u praktičnom dijelu rada provest nekoliko likovnih aktivnosti u kojima ću koristiti grafičke tehnike kako bih uvidjela reakcije i mogućnosti djece.

2. LIKOVNE TEHNIKE

Kada govorimo o likovnoj umjetnosti neizostavni dio su likovne tehnike. One objedinjuju sve materijale, načine i alate pomoću kojih se umjetnik koristi prilikom stvaranja likovnog djela. Marijan Jakubin (1999) navodi podjelu likovnih tehnika prema području rada na tehnike prostorno-plastičnog oblikovanja i tehnike plošnog oblikovanja, koje još možemo podijeliti na crtačke, slikarske i grafičke tehnike.

Svaka navedena tehnika sadržava karakteristična sredstva po kojima je dobila i ime. Tako su za crtačke tehnike karakteristične linije koje se postižu suhim tehnikama: olovka, ugljen, kreda i kemijska olovka, ali i mokrim poput flomastera i tuša. Kod slikarskih tehnika glavni element je boja, a tehnike se također dijele na suhe: pastel, kolaž, mozaik, vitraj i tapiserija, te na mokre: akvarel, gvaš, tempera, freska i ulje. Emil Robert Tanay (1995) grafičke tehnike opisuju kao tehnike gdje se crtež prenosi na papir pomoću matrice i pritiskom grafičke preše ili ručnim otiskivanjem. Posljednja tehnika prostorno-plastičnog oblikovanja odnosi se na tehnike modeliranja i građenja, a najzastupljeniji materijali su glina, papir, žica, drvo, kamen, metal i dr.

3. LIKOVNO PODRUČJE GRAFIKE

Pojam grafika obuhvaća tehničko i likovno područje otiskivanja. Prema upotrebi možemo ju podijeliti na industrijsku i umjetničku grafiku. Grafika kao područje likovnog izražavanja ujedinjuje crtež i boju, odnosno slikarske i crtačke tehnike. Jedna od glavnih karakteristika grafike je da se likovna djela mogu umnožavati, a za to je potrebna matrica ili predložak s kojeg se otiskuje. Podloge mogu biti od različitih materijala; drveta, kamena, bakra ili kartona, a izrađuju se mehaničkim ili kemijskim postupcima. Marijan Jakubin (1999) navodi kako se prema načinu obrade matrice, nanosa boje i otiskivanja, grafika dijeli na:

1. tehnike visokog tiska
2. tehnike dubokog tiska
3. tehnike plošnog tiska
4. tehnike protisnog ili propusnog tiska.

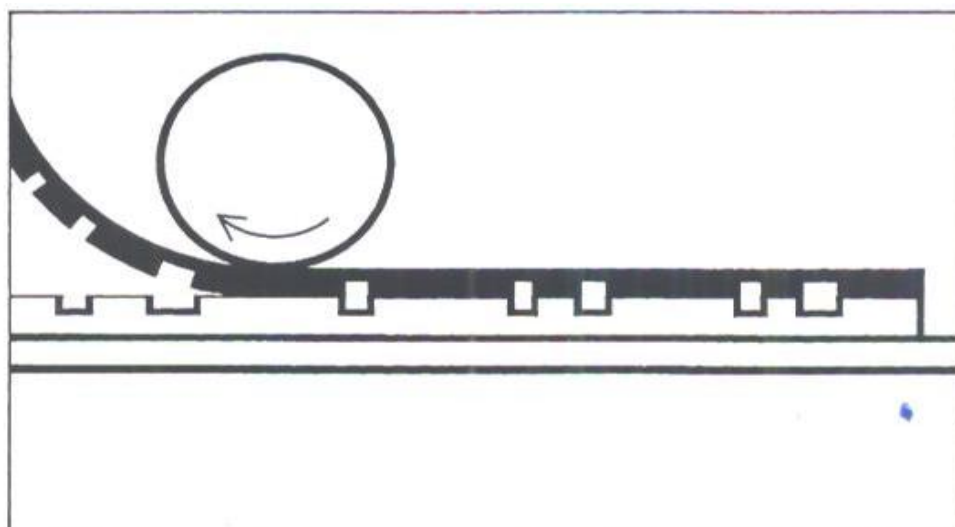
Svaki umjetnički grafički otisak umjetnik vlastoručno potpisuje i numerira. Numeracija označava ukupan broj otisaka s grafičke matrice – naklada (visinu naklade određuje sam umjetnik) i broj otiska po redoslijedu izrade. Po završetku otiskivanja planirane naklade, matricu se treba uništiti ili označiti posebnim oznakama kako bi se znalo da je dosegnuta predviđena naklada.

3.1. TEHNIKE VISOKOG TISKA

Tehnike visokog tiska smatraju se najstarijom vrstom tiska. Visoki tisak je blisko povezan s tiskanjem tekstova i knjiga jer su se daske za drvorez ili graviranje u drvu mogle izrađivati u visini tiskarskog stroja. (Smith, 2003). Krajem 19.st komercijalno graviranje zamjenjuje pojava fotografija, a danas takav način tiska možemo pronaći samo kod izrade limitiranih izdanja umjetničkih knjiga. Kao umjetnička tehnika javlja se u drugoj polovici 14.st nakon proizvodnje papira.

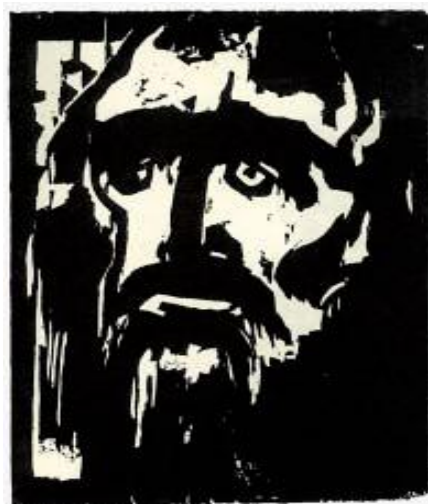
Jakubin (1999) pojašnjava kako su crteži tj. oblici koje želimo otisnuti na papir na povišenim dijelovima klišeja, dok su međuprostori crteža udubljeni u ploču koja služi kao matrica ili klišej s kojeg se vrši otiskivanje. Izbor materijala za matrice je vrlo širok; kamen, drvo, linoleum, plastika, karton, drvo, platno, pijesak, metal, krumpir.

Slika 1. Shema visokog tiska

3.1.1. Drvorez

Matrica za drvorez je drvo. Ploče za drvorez izrezuju se uzdužnim pravcem debla. Drvo mora biti potpuno suho, dovoljno tvrdo, a površina glatka. Na pripremljenu podlogu prenosi se crtež koji smo prethodno skicirali na papiru, te se uz pomoć dljeteta ili nožića uklanjaju dijelovi oko crteža koji će ostati bijeli. Dijelovi koji daju sliku crteža ostaju neizrezani dok se svi međuprostori moraju izdubiti na udubinu od 1 do 3 mm. (Marijan Jakubin, 1999). Rezanje se nikada ne obavlja okomito već pod kutom od 45° kako ne bi došlo do zadržavanje boje uz rubove reza. Kada smo odstranili sve dijelove koji neće davati crtež, matrica je gotova i prelazi se s tiskarskim bojama ili temperom s dodatkom glicerina. Boju najčešće nanosimo gumenim valjcima ili tamponima, kako bi se zadržala samo na povišenim dijelovima matrice. Pritiskom ruke, preše ili valjka crtež prenosimo na bijeli ili obojeni (bezdrvni) grafički papir, njegovim odstranjivanjem dobili smo grafički list.

Slika 2. Emil Nolde, Prorok, drvorez, 1912.

Kao glavnu karakteristiku drvoreza možemo navesti jednostavnost i jasnoću crteža u kontrastu svijetlog i tamnog. No, nisi svi drvorezi crno bijeli, već se mogu izrađivati i u boji. Takvu tehniku nazivamo drvorez u boji. Postupak rada je isti kao i kod drvoreza, samo je proces duži jer se za svaku boju izrađuje posebna matrica. Boje se otiskuju od svjetlijih prema tamnijima, a na kraju otiskujemo crnu.

. Slika 3. Vasilij Kandinski, Svirač na liri, drvorez u boji, 1907.

3.1.2. Linorez

Linorez je novija grafička tehnika vrlo slična drvorezu, kod koje se za matricu upotrebljava linoleum. U odgojno obrazovnom radu više je zastupljen zbog mekoće, podatnosti i lakoće urezivanja linoleuma. Urezane linije više nisu oštre i uglate, već su puno oblije i mekanije (Jakubin, 1999).

Slika 4. France Mihelič: Portret dr. France Prešerena, 1945., linorez

Sam postupak izrade matrice i otiskivanja potpuno je isti kao i kod drvoreza. Osim linoleuma za izradu matrica možemo koristiti ploče od podolita ili sličnih plastičnih masa. I u ovoj tehnici susrećemo verziju s bojom iliti linorez u boji. Izrada se odvija po principu - koliko boja, toliko matrica (Jakubin,1999).

Slika 5. P.Piccaso, linorez u boji

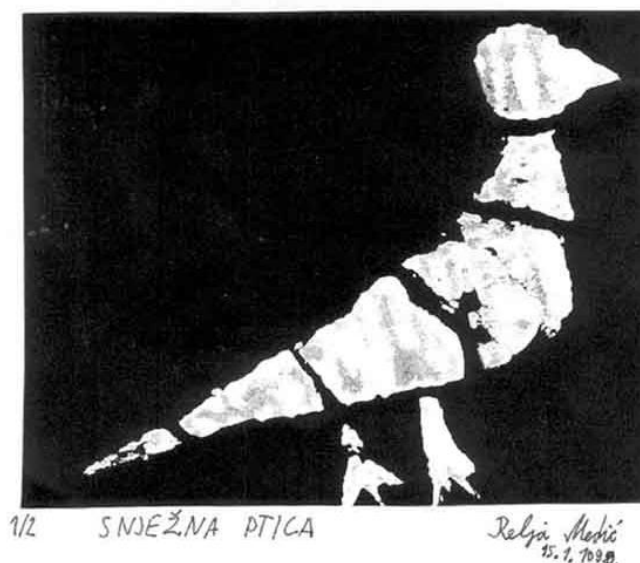
3.1.3. Gipsorez

Kod ove tehnike prvo moramo izraditi gipsanu ploču koja će nam služiti za izradu matrice. Jakubin (1999) navodi kako je princip izrade isti kao kod drvoreza i linoreza. Prije nanošenja boje moramo nanijeti otopinu šelaka u špiritu kako bi izbjegli upijanje boje u ploču i olakšali kasnije skidanje boje. Otiskivanje se u ovom slučaju vrši isključivo ručno, odnosno dlanom ili valjkom kako ne bi došlo do pucanja ploče.

3.1.4. Karton tisak

Tehnika kartonskog tiska kao podlogu koristi tvrdi kartonsku podlogu. Međuprostor se ne izrezuje kao u prethodnim tehnikama. Matrica se tvori tako da se forme koje će tvoriti crtež izrezuju iz kartona i lijepe na podlogu sa užim razmacima. Na uzdignute dijelove matrice nanosi se tiskarska boja ili crna tempera s dodatkom

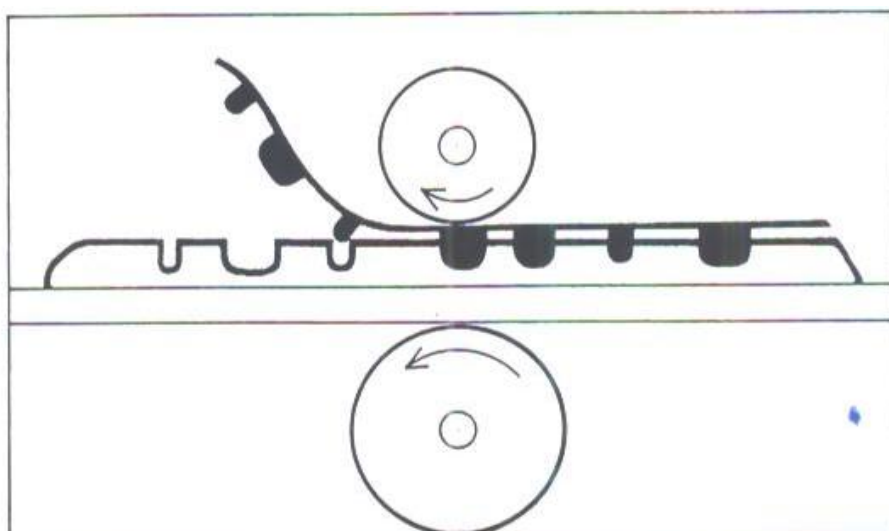
glicerina (kako bi izbjegli brzo sušenje), a zatim se s povišenih dijelova boja otisne na bijeli papir dlanom, zaglađenim alatom ili valjkom (Jakubin, 1999).

Slika 6. Karton tisak, dječji rad

3.2. TEHNIKE DUBOKOG TISKA

Duboki tisak je tehnika graviranja kod koje se crtež urezuje u ploču te se tiskarska boja utiranjem nanosi u udubljene dijelove, tako da površina ostane čista. Matrica se otiskuje na mekani, navlaženi papir u grafičkoj preši za duboki tisak uz pomoć filca. Pritiskom preše papir ulazi u udubljene dijelove matrice i skuplja boju, tako da na njemu ostane izbočeni otisak (Smith, 2003).

Slika 7. Shema dubokog tiska

Podloga za matrice mogu biti ploče od bakra, mjedi ili cinka. Smith (2003) razlikuje dvije glavne vrste dubokog tiska: graviranje i jetkanje ili drugim riječima mehanički i kemijski način urezivanja crteža. U mehanički način spadaju tehnike bakrorez, mezzotinta i suha igla i kod njih se crtež direktno nanosi na ploču. Kemijsko urezivanje ili jetkanje ploče se vrši uz pomoć određene kiseline koja izjeda ploču na mjestima koja smo označili. Takvim načinom tiska koriste se tehnike bakropisa i akvatinte.

Duboki tisak karakterizira iluzija volumena i prostora koja se postiže linijama, tonovima i polutonovima. Stoga je ova grafička tehnika najbližnja slikarstvu (Tanay, 1995).

3.2.1. Bakrorez

Bakrorez je tvrda grafička tehnika koja se izrađuje na ploči od bakra, mjedi ili cinka debljine od 1 do 3 mm. Rubovi ploče za matricu moraju biti obrušeni pod kutom od 45° kako prilikom otiskivanja ne bi oštetili papir. Ploča se treba očistiti, oglašati staklenim papirom, ispolirati s kredom i lanenom krpom te naposljetku namazati mastiksom (Jakubin, 1999). Crtež se prenosi uz pomoć bakroreznog alata, poput udubljavača ili dljeta koji zahtijevaju snažnu šaku kako bi se moglo prodrijeti u bakar.

Smith (2003) opisuje kako se boja u udubine nanosi uz pomoć tampona, a sa same površine suvišna boja se mora izbrisati. Kada je matrica spremna, otiskivanje se vrši u stroju pod jačim pritiskom. Snažnim pritiskom preše kojim se vlažan papir uvlači u udubine skupljajući boju postizemo reljefnost crta koja je uz linearnu čistoću glavna karakteristika bakroreznih djela. Tanay (1995) navodi da crte načinjene u bakru nisu blage već grube i oštre linije te samim time ova tehnika traži snažne, divlje motive koji odgovaraju prirodi metala. Tako među najpoznatijim bakrorezima uočavamo motive rata, borbe, mučenja i teške ljudske svakodnevnice.

Slika 8. Martin Schongauer: Bičevanje, bakrorez, 1473-1485

3.2.2. Mezzotinta

Mezzotinta je grafička tehnika u kojoj se podloga za matricu obrađuje njihalicom, kremenim pijeskom ili tehnikom akvatinte kako bi se ploča ohrapavila. Na taj način stvaramo mrežu sitnih udubina koje prilikom tiska daju puni crni ton. Tako obrađena ploča je zapravo osnova za mezzotintu. Daljnjim obrađivanjem postizemo tonove od crne preko sivih nijansi do potpuno bijele (Jakubin, 1999). Sve sive tonove postizemo uz pomoć čeličnih strugala ili gladila kojima smanjujemo hrapavost površine. Kako bi se prilikom tiska postigla bijela, površina se mora potpuno ostrugati, izravnati i ispolirati. Završena matrica se boji tamponom od meke kože te otiskuje prešom.

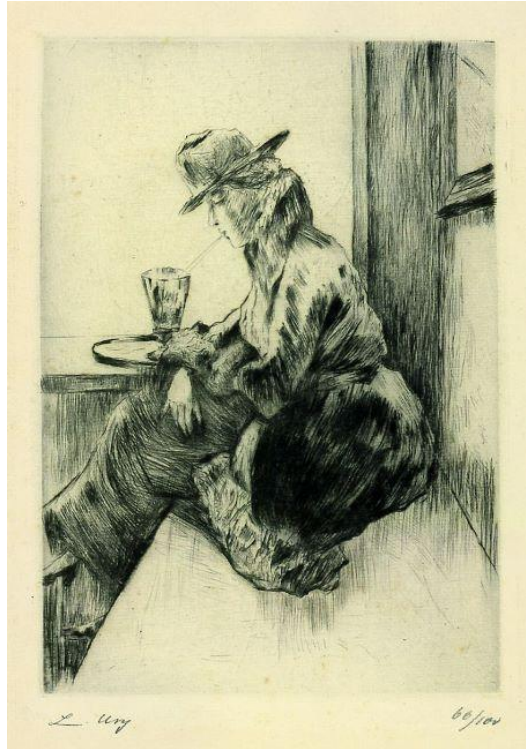

Slika 9. Ruprecht von der Pfalz, Krvnik s glavom sv. Ivana, mezzotinta, 1659.

3.2.3. Suha igla

Graviranje tehnikom suhe igla poznato je bilo još u 15.stoljeću, a upotrebljavali su je brojni poznati slikari poput Picassa, Rambrandta i Dürrer. Tehnika je razvijena iz bakroreza pa su načini izrade vrlo slični (Smith, 2003).

Podloge za klišej mogu biti bakrene ili cinkove ploče, koje se dobro očiste i premažu parafinskim uljem. Na metalnoj ploči crta se dobro nabrušenim čeličnim iglama, slično kao olovkom, pod kutom od 45°. Ovisno o pritisku, crta će biti dublja i jača ili plića i nježnija. Iгла u metalu ostavlja karakterističan trag: na jednoj strani urezane crte primjećuje se iver, greben, dok je s druge strane rub linije ravan. Kod nanošenja i brisanja boje o ovom treba voditi računa, tako da na otisku imamo fine baršunaste linije koje ovoj tehnici daju posebnu draž. Naime, boja se ne zadržava samo u urezanoj crti, već dio boje ostaje i na iveru uz crtu, pa zbog toga linija nije oštra, već ima svoj osebujan izgled. Otiskuje se na isti način kao bakrorez, pod nešto slabijim pritiskom, a nažalost broj otisaka s jedne matrice je ograničen jer se iver uz crtu većim brojem otisaka uništi (Smith, 2003).

Slika 10. Lesser Ury, Žena u kafiću, suha igla, 1919/1921

3.2.4. Bakropis

Smith (2003) navodi kako se prvi bakropisi pojavljuju u 16.stoljeću, a tada najpoznatiji slikari su Dürer i Altdorfer. Bakropis svoju zrelost dostiže u 17.stoljeću preko umjetnika Rembrandta van Rijna.

Slika 11. Rembrandt van Rijn, autoportert u kapi sa širom otvorenim očima, bakropis, 1630.

Kod bakropisa za matrice upotrebljavaju se bakrene i cinčane ploče koje se premazuju voskom tako da se crtež ne urezuje direktno u metal već u vosak. Jakubin (1999) pojašnjava kako se nakon dovršetka crteža ploča izlaže izjedanju kiseline odnosno jetkanju. Kiselina izgriza izrezbarene dijelove koji predstavljaju crtež, dok vosak ostatak ploče štiti od nagrizanja. Prema zaštitnom sloju (vosku) razlikujemo:

- a) tehniku crnog ili tvrdog voska i
- b) tehnika mekog voska

3.2.4.1. Tehnika crnog voska

Kod ove tehnike sam autor priprema ploču na koju polaže vosak, rastali ga te izravna valjkom. Ispod naopako okrenute ploče postavi se voštana svijeća kako bi čađa iz plamena napravila tanki crni sloj na površini voska. (Smith, 2003). Sama crna površina olakšava praćenje i stvaranje slike. Jakubin (1999) ističe kako se zbog laganog urezivanja crteža u vosak postižu izvanredne tonske modelacije, kojima se dobiva privid volumena na plohi, što je ujedno ovu grafičku tehniku približilo tonskom slikarstvu.

3.2.4.2. Tehnika mekog voska

Prije nanošenja voska, ploča se premazuje goveđim lojem. Nakon taljenja voska, ploča se mora ohladiti, ali isto tako i dalje obrađivati isti dan kako bi se izbjeglo hvatanje prašine. Polaže se papir i na njemu radi crtež, prilikom izrade vosak se hvata na papir, a na ploči ostaje ugravirani crtež u vosku. Nakon toga ploča se također uranja u kiselinu, nešto slabiju, vosak se skida i matrica se spremna za otiskivanje (Jakubin, 1999).

3.2.4.3. Bakropis u boji

Matrica se izrađuje jednom od prethodno spomenutih tehnika bakropisa. Autor Marijan Jakubin (1999) objašnjava kako boje ne smiju biti preguste jer tada ne ostavljaju otisak na papiru, ali niti prerijetke kako se ne bi međusobno miješale. Boja se nanosi uz pomoć tampona od vate ili tekstila. Kada je matrica obojana, postavlja se papir i uz pomoć stroja preslikava.

Slika 12. Tomislav Krizman, Most u Mostaru, bakropis u boji

3.2.5. Akvatinta

Tehnika akvatinte vrlo je slična bakropisu, ali kod nje uočavamo mnoge likovno-izražajne mogućnosti. Mogućnost dobivanja većeg broja tonova, te linije i teksture koje mogu biti od grubih pa sve do vrlo finih, danas čine ovu tehniku najraširenijom tehnikom dubokog tiska (Jakubin, 1999).

Kod ove tehnike bitno je da se mješavina smole i kolofonija nanese jednoliko po cijeloj površini ploče. Tom mješavinom postiže se zrnasta površina matrice. Zaštitnim lakom premazuju se dijelovi koji se žele zaštititi od djelovanja kiseline kako bi ostali bijeli, odnosno stvara se crtež. Matrica se uranja u kiselinu kako bi kiselina nagrizla područja oko nezaštićenih zrna praha. Ako se žele postići različiti tonovi postupak se ponavlja nekoliko puta, tako da se dijelovi koji bi trebali biti bljeđi tj. svijetliji više premazuju zaštitnim lakom. Na kraju postupka, djelovanju kiseline trebaju ostati izloženi samo dijelovi ploče koji će biti najtamniji (Smith, 2003).

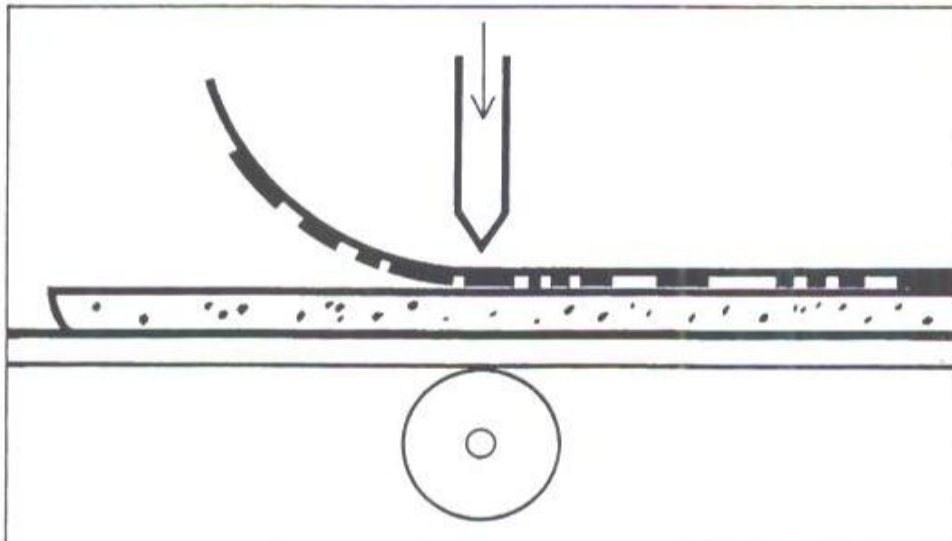
Ova tehnika se može izvoditi i uz pomoć šećera i boje. Otopina se priprema otapanjem velike količine šećera kojoj se dodaje gvaš ili crni tuš. Dobivenom otopinom crta se po ploči i dobiva pozitiv motiva. Nakon što je crtež završen i osušen, cijela ploča se premazuje zaštitnim lakom protiv jetkanja. Takva osušena ploča uranja se u toplu vodu koja topi šećer, otkrivajući sliku (Smith, 2003).

Slika 13. Antun Mateš, Maksimir, akvatinta, 1993.

3.3. TEHNIKE PLOŠNOG TISKA

Kako po samom nazivu možemo zaključiti matrica kod ovih tehnika se ne udubljuje, izrezbaruje niti para već ostaje ravna. Kemijskom obradom grafičke matrice nastaje odvajanje mjesta koja se otiskuju od onih koji se ne otiskuju. U ovu grafičku tehniku spada litografija i monotipija.

Slika 14. Shema plošnog tiska

3.3.1. Litografija

Litografija dolazi od grčke riječi „litos“- kamen i „grapho“ – pišem. Ova se tehnika temelji na međusobnom odbijanju masnoće i vode. Crtež se izrađuje masnom kredom, litografskim tušem ili kemijskom tintom te se otiskuje na grafički list. Kao matricu koristimo kamenu ploču (vapnenac ili škriljevac) na kojoj su sva područja iste debljine, 10-15cm. Takva podloga zbog porozne i zrnaste strukture lako prima litografsku kredu ili tuš. Važno je da kreda ili tuš budu masni jer ti će dijelovi kasnije privlačiti boju, a odbijati vodu, dok nemasni dijelovi neće primati boju. Kada je podloga za crtež pripremljena, kamen se mora navlažiti mokrom krpom te preći valjkom na kojemu je prethodno pripremljena boja. Tiskarska boja se zadržava samo na masno iscrtanim dijelovima, ali se kamen mora neprestano vlažiti kako se boja ne bi primala i na neiscrtane dijelove. Tek tada se kamena ploča pušta pod prešu gdje se pod pritiskom metalne ploče dobiva otisnuti primjerak grafike (Jakubin, 1999).

Slika 15. P.Picasso, Golubica, litografija tušem

Isprva se litografija radila samo na kamenim pločama koje su teške i nespretne za korištenje. U novije vrijeme zbog ekonomičnih razloga i lakšeg korištenja upotrebljavaju se posebne cinkove i aluminijske ploče, a sami postupak rada je ostao isti. Međutim postoje brojne pozitivne karakteristike kamenih ploča. Na kamenim pločama lakše se postižu finiji tonovi, te se lakše rade ispravci jer je kamen lako izbrusiti (Smith, 2003).

Prethodno opisanim postupcima dobivamo crno-bijeli crtež. Kako bi se izradila litografija u boji, autor prije izrade mora znati točno koliko boja će koristiti jer će za svaku boju trebati drugu ploču. Autor mora izraditi nacrt i konturnu ploču koja će odrađivati granice za sve boje. Konturna mreža prenosi se na ploče uz pomoć križića ili crtica. Najprije se otiskuju svijetle boje pa zatim sve tamnije (Jakubin, 1999).

3.3.2. Monotipija

Monotipija dolazi od grčkih riječi monos – jedan i tipos – otisak, a označava tehniku otiskivanja samo jednog otiska. Upravo zbog toga su u stručnim krugovima pokrenute brojne rasprave spada li monotipija u grafičke tehnike ili ne, jer upravo je glavna svrha grafike stvaranje većeg broja otisaka.

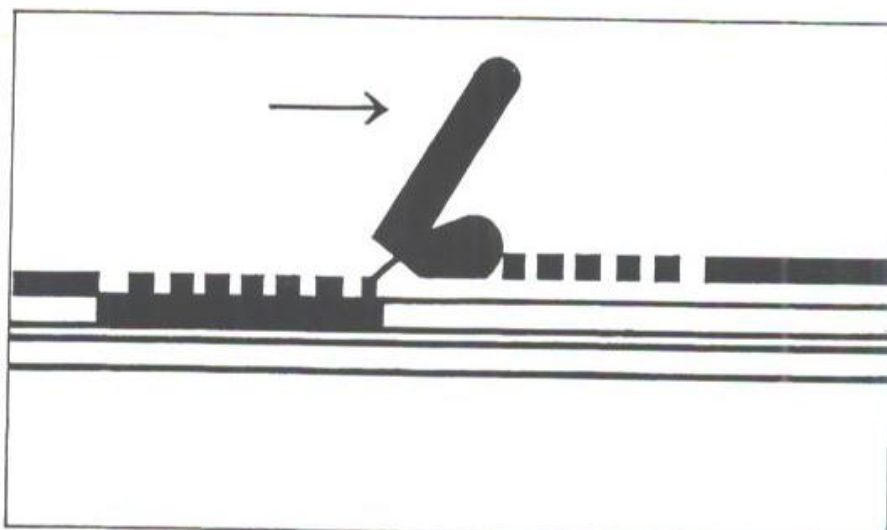
Za matricu se koristi posve ravna i čvrsta cinčana, aluminijska ili plastična ploča koja neće upijati boju. Crtež se izrađuje kistom sa uljanim bojama ili temperom uz dodatak glicerina kako se ne bi brzo osušila. Kada je crtež gotovo, položi se papir s glatkom stranom te se uz pomoć valjka crtež preslika. Pošto sva boja pređe na papir, moguće je napraviti samo jedan otisak (Jakubin, 1999).

Slika 16. Tomislav Krizman, Poslije sprovoda, monotipija, 1908.

3.4. TEHNIKE PROTISNOG ILI PROPUSNOG TISKA

Otiskivanje u ovoj tehnici odvija se kroz fino sito, odnosno kroz njegove propusne dijelove protiskuje se boja na grafičku podlogu. U ovu tehniku ubrajamo sitotisak ili serigrafiju (Jakubin, 1999).

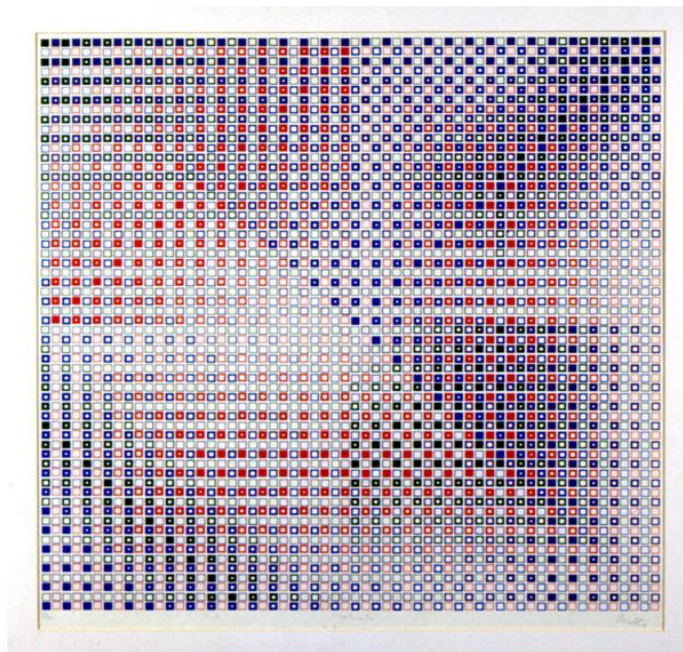
Slika 17. Shema sitotiska

3.4.1. Sitotisak

Sitotisak je vrlo jednostavna i izravna metoda tiska koja se pojavljuje početkom 20.stoljeća. Ovu tehniku možemo izvesti s malo opreme, a veći dio toga možemo i sami izraditi, poput okvira za sito ili šablona (Smith, 2003). Kako bismo otisnuli nekakav crtež potrebno je mjesta koja neće predstavljati crtež na situ zapuniti pomoću sitošablona, koje mogu biti rezane, crtane i fotošablone.

Rezane šablone služe za otiskivanje većih ploha i likova, a izrezuje se od masnoga papira. Crtana šablona izvodi se na svili, litografskom kredom ili tušem. Nakon što je crtež gotov, cijelu površinu prevučemo želatinom, te prethodno iscrtani crtež uklonimo terpentinom kako bi otvori na tim mjestima bili propusni za boju. Fotošablonu upotrebljavamo za otiskivanje vrlo preciznih crteža jer su granice otvora vrlo čvrste i pravilne, a dobiveni crtež je pravilan i oštar. Crtež izrađujemo na prozirnoj foliji, fotopostupkom ili ručno. Crtež se prenosi na sito koje je prethodno

premazano senzibiliziranom želatinom, zatim se ispiru tamni dijelovi crteža koji tada postaju propusni za boju (Jakubin, 1999).

Slika 18. V.Richter, Sistemska grafika, sitotisk, 1970.

4. GRAFIČKE TEHNIKE U RADU S DJECOM PREDŠKOLSKE DOBI

Kako bi djecu predškolske dobi upoznali sa svijetom grafike, grafičkim i međugrafičkim tehnikama koristimo pojednostavljene načine izrade matrica i otiskivanja. Postupak, tehnika i materijal koji ćemo koristiti prilagođavamo dobi i sposobnostima djece. Kao glavni materijal možemo istaknuti temperu s dodatnom glicerina i kartonske podloge. Najjednostavniji način upoznavanja grafike je direktnim otiskivanjem i možemo ga koristiti od jasličke skupine. Najčešće koristimo sljedeće tehnike: gipsorez, monotipija, kolažni tisak, karton tisak, kolagrafija i tisak šablon.

4.1.FROTAŽ

Frotaž je likovna tehnika koju koristimo kako bi djecu upoznali s otiskivanjem. Pomoću ove tehnike djeca usvajaju vezu između taktalnog i vizualnog karaktera.

Sama provedba je vrlo jednostavna i zabavna - mekani papir položimo preko reljefne površine (kukuruz, kovanice i sl.) i trljamo s tamnim pastelama ili olovkom.

Slika 19. Primjer frotaza

4.2. PEČATNI TISAK

Predstavlja najjednostavniji način uvoda djece u svijet grafike. Kroz igru s raznim predmetima iz svakodnevnog života djeca usvajaju pojam strukture i principe otiskivanja. Također uvježbavaju finu motoriku, usvajaju kompoziciju slike i ritmičko ponavljanje elemenata slike. Višnja Vekić-Kljaić (*Dijete, vrtić, obitelj, 2010*) predlaže krumpir kao jeftinu varijantu za izradu ove tehnike, ali isto tako mogućnost korištenja gotovo svih predmeta iz okoline, poput čepova, čaša, spužvica, lišća, gotovih pečata - jedini kriterij je interesantna površinska struktura. Boju na predmete nanosimo valjkom, kistom ili umakanjem u temperu kojoj smo prethodno dodali malo glicerina. Glicerina nam služi kako se boja ne bi brzo osušila. Različito obojane predmete slobodno otiskujemo na čvršći papir.

Slika 20. Pečatni tisak, dječji rad

4.3. MONOTIPIJA

Monotipiju koriste i brojni poznati umjetnici, ali zbog svoje jednostavne provedbe odlična je tehnika za rad s vrtićkim skupinama. Odgajateljica Borka Batinić-Puškarić (Dijete, vrtić, obitelj, 2010) objašnjava kako je za pravilno upoznavanje tehnike djeci potrebno ponuditi jednostavne motive s minimalnim izborom boja, kako bi se usredotočili na otiskivanje, a ne slikanje. U vrtiću kao matricu koristimo prozirnu grafoliju pomoću koje možemo izvoditi dva različita načina rada.

Najjednostavniji način monotipije je gdje pomoću kistova nanosimo crtež na foliju, višak boje skinemo tankim papirom, te zatim foliju prekrijemo drugim papirom. Na papiru radimo crtež olovkom ili drškom kista, te kada podignemo papir postizemo zrcalni izgled crteža sa specifičnim linijama.

Slika 21. Način rada monotipije

Drugi način rada monotipije je kada na ravnomjerno obojanoj podlozi, skidamo boju i tako radimo negativ crteža, te otiskujemo na papir.

Slika 22. Drugi način rada monotipije

U starijim vrtičkim skupinama izvodimo direktno slikanje na plastičnoj foliji, te otiskivanje na papir.

Slika 23. Primjer monotipije u starijoj vrtičkoj skupini

4.4. GIPSOREZ

Gipsorez je jednostavna tehnika koju koristimo kod predškolskog uzrasta. Prije izvođenja moramo pripremiti matrice, odnosno uliti razrijeđenu gipsanu masu u kalupe kako bi dobili gipsane ploče. U polusuhe ploče pomoću drvenih štapića ili

olovki ucrtavamo predložak. Preko gotovog crteža nanosimo boju uz pomoć valjka, prislanjamo papir te otiskujemo.

Slika 24. Primjer gipsoreza, dječji rad

4.5. KOLAŽNI I KARTON TISAK

Kolažni i karton tisak upotrebljavamo u srednjoj i starijoj vrtičkoj skupini. Matricu izrađujemo od tanjeg kartona na koji lijepimo razne materijale različitih površinskih tekstura ili tanje kartonske forme koje smo trgali ili izrezivali. Ana-Marija Borko (*Dijete, vrtić, obitelj, 2010*) ističe kako matrice možemo više puta koristiti, tako djeca mogu isprobavati različite boje, kontraste te izravno uspoređivati naizgled iste, a opet tako različite radove.

Slika 25. Primjer kolažnog tiska

Slika 26. Primjer karton tiska

4.6. KOLAGRAFIJA

Kolagrafija se može otiskivati metodom dubokog tiska, visokog tiska ili kombinirano. U predškolskoj dobi najčešće koristimo metodu visokog tiska. Matrice se izrađuju istiskujući brzo sušeće ljepilo na kartonskoj podlozi. Ljepilo ostavlja reljefni trag te je važno da se potpuno osuši. Nakon sušenja nanosimo temperu pomoću valjka te otiskujemo na papir.

Slika 27. Primjer kolagrafije, dječji rad

4.7. RAČUNALNA GRAFIKA

Računalna grafika predstavlja sredstvo pomoću kojeg djeca upoznaju svijet tehnologije i nove postupke likovnog izražavanja. Pomoću računala djeca lako mijenjaju boje, oblike, brišu, mijenjaju nacrtano i sl. Iako živimo u dobu kada je tehnologija prisutna u svim sferama života, ova tehnika je najmanje zastupljena tehnika u radu s djecom predškolske dobi.

Slika 28. Primjer računalne grafike, dječji rad

5. PRAKTIČNI DIO

Zbog potreba pisanja završnog rada u dječjem vrtiću Maslačak u Pakracu, osmišljene su likovne aktivnosti za provođenje grafičkih tehnika s vrtićkim skupinama. Grafičke tehnike koje smo koristili bile su pečatni tisak, monotipija, kolagrafija i karton tisak. U aktivnosti su sudjelovali polaznici mlađe dobne skupine „En ten tini“ i odgajateljica Irena Zandona, polaznici srednje dobne skupine „Pčelice“ i odgajateljica Mirela Sabo i polaznici starije dobne skupine „Zečići“ i njihova odgajateljica Katarina Lahovsky Kobetić.

Cilj aktivnosti je djecu upoznati s grafičkim tehnikama koje su slabo zastupljene u radu i pokazati im novi način likovnog izražavanja, te ih upoznati s načinima i postupcima rada te materijalima koji su nam potrebni za likovno stvaralaštvo. Važan zadatak bio je i osmisliti poticaje koji će probuditi u djeci želju za suradnju i izražavanje likovnih sposobnosti.

5.1. MLADA DOBNA SKUPINA – PEČAT TISAK

Mlađu dobnu skupinu „En ten tini“ čini 13 djece, 6 dječaka i 7 djevojčica u dobi od 2 i 3 godine. Skupina je sudjelovala u aktivnosti pečatnog tiska, motiv aktivnosti je krug prema uzoru na likovna djela slikara Wassilyja Kandinskog.

MOTIVACIJA DJECE NA AKTIVNOST

Da bi djecu uvela u aktivnost i upoznala s današnjim motivom, osmislila sam nekoliko didaktičkih poticaja koji će ih potaknuti na istraživanje, sudjelovanje te potaknuti njihov cjelokupan razvoj.

Slika 29. Poticaji

Aktivnost smo započeli s promatranjem likovnih djela Kandinskog. Razgovarali smo o slikama, kako im se sviđaju, koje boje i likove sve vide. A zatim smo zaigrali igru tko će pronaći više krugova u sobi.

Ja: „ Možete li vi meni sada reći što je to krug?“

Djeca: „ Da, to je ovako okruglo“ (imitiraju krug s prstima u zraku)

Ja: „ Hoćemo li pokušati pronaći što više krugova u našoj sobi?“

Djeca: „Daaa!“ raširili su se po cijeloj sobi pa su našli brojne krugove, na tepihu, stolu, ploči za igranje, među igračkama, kotačima od auta itd.

KREATIVNA IGRA

Nakon motivacijskog razgovora i igre krenuli smo proučavati kreativne igre. Imali smo različite didaktičke slagalice u obliku kruga, labirint s kuglicom, slagalicu napravljenu od fotografija likovnog dijela, izrađene pečate različitih tekstura. Djeca su slagalice brzo svladala, a pečate su najdulje proučavali, povlačili prstićima preko reljefnih površina.

Slika 30. Prikaz djece u igri

STVARALAČKI DIO

Nakon upoznavanja s poticajima i kreativne igre, pitala sam djecu da li bi oni htjeli napraviti svoje umjetničko djelo baš poput slikara Kandynskog. Podijelili smo se na dva stola, na kojima su bile ponuđene 4 tempere u plitkim posudicama te si je svako dijete moglo izabrati 2 do 3 pečata ili predmeta s kojima će otiskivati na svoj papir. Djeca su postupno otkrivala da neki pečati daju tanke krugove, neki debele, neki daju puno malih krugova te su uživali u radu.

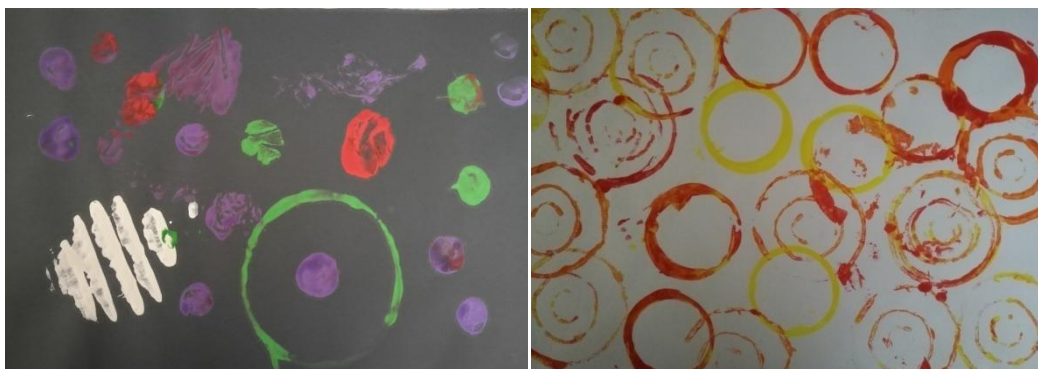
Slika 31. Fotografije tokom rada

DJEČJI LIKOVNI RADOVI S ORIGINALNIM KOMENTARIMA I IZJAVAMA DJECE

Slika 32. Dječji radovi- pečatni tisak

Mateo: „Sve je puno krugova, guraju se koliko ih je puno.“

Slika 33. Dječji radovi- pečatni tisak

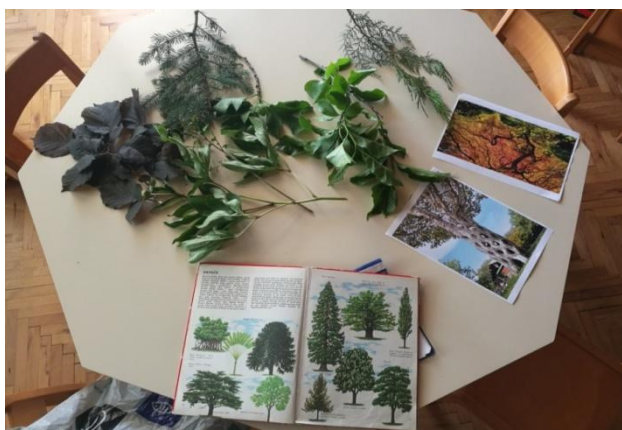
Magda: „Netko je napravio puno malih krugova, izgledaju kao točke.“

5.2. SREDNJA DOBNA SKUPINA – MONOTIPIJA

Srednja dobna skupina Pčelice ima 11 djevojčica i 8 dječaka u dobi od 4-5,5 godina. Ova skupina sudjelovala je u aktivnosti grafičke tehnike monotipija, a motiv je neobično drvo.

MOTIVACIJA DJECE NA AKTIVNOST I KREATIVNA IGRA

Kako bi djecu uvela u aktivnost izašli smo van u dvorište vrtića kako bi promotrili koje sve drveće imamo. Zatim smo se pri povratku u sobu razpodsjetili koje sve vrste drveća imamo. Donijela sam i nekoliko različitih grančica te smo se natjecali tko će pogoditi o kojem se drvetu radi. Promatrali smo knjige i enciklopedije s drvećem.

Slika 34. Poticaji

Zatim sam im pokazala fotografije neobičnih drveća koje sam pronašla na internetu.

Slika 35. Poticaji- fotografije drveća

David: „Teta, kakva su ovo drveća?“

Lea: „To su sigurno iz nekakvog crtića.“

Ja: „Da li ste ikada vidjeli ovakva stabla? Šta mislite gdje ona rastu i da li zaista postoje?“

Damijan: „To je sigurno negdje na kraju svijeta.“

Sara: „Možda rastu u prašumi tamo ima svega.“

Ja: „Neka od ovih stabala zaista i rastu u prašumi, neka u Kini, Americi, pustinjama. Stabla ne moraju biti samo kao ova naša koja svi dobro poznajemo. Stabla su šarena, velika, mala, kosa, okrugla. Želim da sada zamislite svoje čudesno drvo, najneobičnije koje ste ikada vidjeli pa ćemo ga prvo nacrtati, a zatim preslikati na papir.“

Marta: „Moje će biti najšarenije, imat će i točke po sebi.“

STVARALAČKI DIO

Nakon poticaja i razgovora, djeca pristupaju individualnom radu. Za stvaralački dio potrebni su grafofolija, tempere, glicerini, kistovi i papir. Djeca su se upoznala s novom tehnikom koju do sada nikada nisu koristili. Zanimljivo im je bilo slikati po prozirnoj foliji, a kada su završili s nanosom boje na foliju samostalno su pristupili otiskivanju svojih grafika. Bili su oduševljeni kako je njihov rad na foliji "prešao na papir".

Slika 36. Stvaralački dio

**DJEČJI LIKOVNI RADOVI S ORIGINALNIM KOMENTARIMA I
IZJAVAMA DJECE**

Slika 37. Dječji radovi - monotipija

Marija: „Moje i Martino drvo izgledaju baš smiješno, kao da su vatrometi.“

Slika 38. Dječji radovi- monotipija

Petar: „Moje drvo tijelo ima kao kaktus, a na vrhu ima cvijet kao krunu.“

Dina: „Moje drvo je puno točkica jer će iz toga narasti još puno drveća.“

5.3. SREDNJA DOBNA SKUPINA – KOLAGRAFIJA

U srednja vrtićkoj skupini Pčelice bilo je 11 djevojčica i 8 dječaka u dobi od 4-5,5 godina. Skupina je sudjelovala u aktivnosti grafičke tehnike kolagrafija. Motiv za grafičku aktivnost kolagrafije bila je paukova mreža.

MOTIVACIJA DJECE NA AKTIVNOST

Kako bih djecu uvela u aktivnost i motiv likovnog stvaralaštva sobu sam ukasila s detaljima pauka, fotografijama pauka i paukovih mreža. Za početak smo sjeli ispod ispletene paukove mreže gdje sam im ispričala priču „Najljepša paukova mreža“.

Slika 39. Poticaji

Nakon priče smo porazgovarali o paucima i tome koliko im je važna njihova mreža.

Ja: „Mislite li da paucima trebaju mreže?“

Fran: „Normalno. Da nema mreža ne bi mogli jesti.“

Ivan: „Mreža je njihova prava klopka za muhe.“

Ja: „A trebaju li oni mrežu za još nešto?“

Lea: „To im je kuća.“

Magda: „Tamo se rađaju mali pauci.“

Tara: „Pauci nisu baš lijepi, pa moraju imati lijepu mrežu da pronađu curu.“

Ja: „Bravo, pa vi znate sve o životima paukova. A vaš današnji zadatak će biti jako poseban. Nacrtat ćete najljepšu paukovu mrežu kako bi pomogli našem malenom pauku iz priče pronaći curu.“

KREATIVNA IGRA

Nakon motivacijskog dijela uslijedile su kreativne igre kako bi djeca promatrala mrežu, usvajala kakve su sve crte zastupljene u mreži, te ujedno razvijala finu motoriku. Od igri bio im je ponuđen „kostur“ paukove mreže koji su morali dovršiti ispreplićući špage, labirint gdje su morali pronaći put od pauka do njegove mreže.

Slika 40. Izrađeni poticaji i igre

STVARALAČKI DIO

Nakon kreativnih igara djeca pristupaju individualnom radu, ali su podijeljeni u dvije grupe zbog lakšeg provođenja likovne aktivnosti. Djeca nikada do sada nisu radila na ovaj način pa im je sam način rada bio dosta nepoznat i stran. Za stvaralački dio svako dijete je dobilo liječničku špricu napunjenu brzo sušećim ljepilom. Kartonske podloge za matricu sam dan prije premazala s drvofiksom s obje strane kako bi spriječili uvijanje kartona. Također nam je potreban valjak za boju ili široki kistovi, crna tempera s dodatkom glicerina, te bijeli papir za otisak. Djeca su bila oduševljena čim su vidjela da ne crtaju s kistovima već sa špricama. Na početku su proučavali kako se debljina crte mijenja ovisno o njihovom pritisku šprice. Odlično su reagirala na ovu grafičku tehniku i sa iščekivanjem su čekali da se ljepilo posuši kako bi konačno mogli otisnuti svoj rad na papir.

Slika 41. Stvaralački dio - kolagrafija

**DJEČJI LIKOVNI RADOVI S ORIGINALNIM KOMENTARIMA I
IZJAVAMA DJECE**

Filip: „Mreža je jako velika, da ju vide sve paučice na livadi.“

Slika 42. Dječji radovi - Paukova mreža, kolagrafija

Marta: „ Mreža ima puno točkica, jer ja jako volim točkice. Mislim da će se i paucima sviđati.“

5.4. STARIJA DOBNA SKUPINA – KARTON TISAK

Stariju dobnu skupinu „Zečići“ sačinjava 12 djevojčica i 11 dječaka u dobi od 5,5-7 godina. Skupina „Zečići“ sudjelovala je u grafičkoj aktivnosti karton tisak, a motiv likovnog izražavanja bio je dvorac.

MOTIVACIJA ZA LIKOVNO STVARALAŠTVO

Kako je motivacija vrlo važna u vrtićkoj dobi, pripremila sam poticaje koji su ih uveli u aktivnost, poticali ih na izražavanje, razmišljanje i istraživanje.

Ja: Hoće mi netko reći što je dvorac?

Lovro: To je velika kuća u kojoj žive kralj i kraljevna.

Tin: Dvorci su jako visoki i imaju vojnike.

Ja: Jeste li ikada vidjeli dvorac?

Korina: Ja sam ih vidjela samo u crtićima i u knjigama.

Ja: U kojim pričama se sve pojavljuju dvorci.

Djeca: Trnoružica, Snjeguljica, Ljepotica i zvijer, Zlatokosa.

Ja: Pripremila sam ovdje sve te bajke pa pokušajte pronaći slike dvoraca.

Slika 43. Poticaji - karton tisak, dvorac

Djeca su prelistavala knjige, istraživala slike. Uz knjige ponudila sam im i fotografije stvarnih dvoraca kako bi ih usporedili.

Ja: Hoće mi netko opisati što svi ti dvorci imaju.

Nikša: Imaju zidine, velika vrata.

Mirta: Imaju one čudne krovove i zastavice na njima.

Lara: Veliki prozori pokraj kojih po cijele dane sjede princeze.

KREATIVNA IGRA

Nakon razgovora o pričama i dvorcima ponudila sam im slagalice s motivom dvorca i memory kartice koje sam sama izradila. Memory kartice su sadržavale pojedinačne dijelove dvorca kako bi djeca uočila pojedinačne dijelove i sagledala veliku građevinu iz manjih dijelova, a ne kao cjelinu.

Slika 44. Prikaz djece tijekom igre

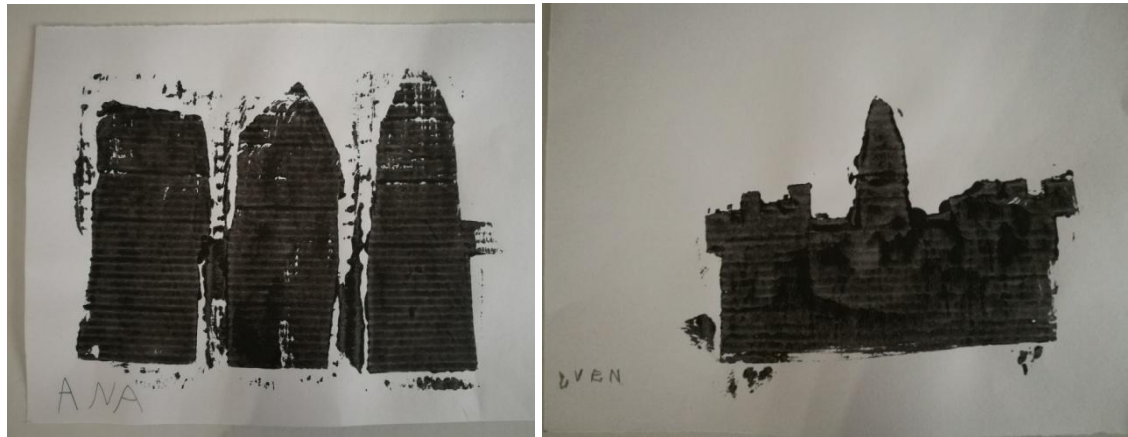
STVARALAČKI DIO

Nakon kreativnih igri započeli smo individualni likovni rad. Za stvaralački dio prethodno sam pripremila kartonske podloge za matricu, koje sam premazala drvofiksom kako se ne bi savijale. Djeca su na tanjem kartonu iscrtavala dvorac i njegove dijelove, izrezivala te lijepila na kartonsku podlogu. Neki su nacrtali dvorac do najmanjeg detalja, ali kada su krenuli izrezivati shvatili su da je gotovo nemoguće. Uživali su u procesu rezanja i lijepljenja. Kada su matrice bile gotove, valjcima za boju i debelim kistovima obojili su površinu s crnom temperom u koju smo dodali glicerina kako bi spriječili brzo sušenje. Kada su otisnuli svoje radove, shvatili su da mogu napraviti identičnu sliku i za svoje roditelje.

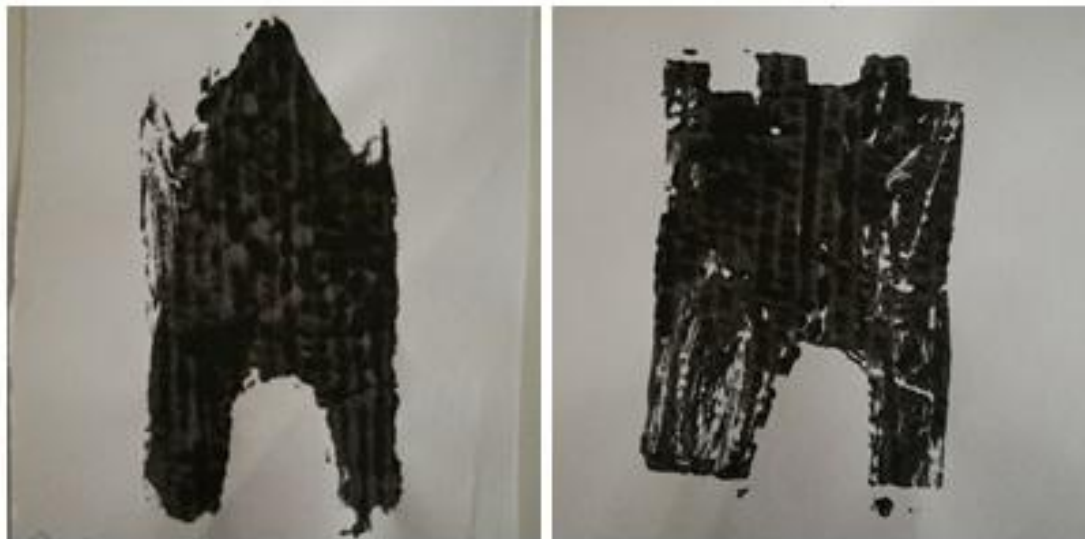
Slika 45. Stvaralački dio - karton tisak

**DJEČJI LIKOVNI RADOVI S ORIGINALNIM KOMENTARIMA I
IZJAVAMA DJECE**

Ana: „Moj dvorac ima tri kule, u svakoj živi po jedna princeza.“

Sven: „Ovo u sredini je toranj, unutra je zarobljena princeza.“

Slika 46. Dječji radovi - karton tisak

Gabi: „Napravila sam velika vrata da ljudi i vojska mogu izlaziti.“

Korina: „Na vrhu dvorca se skrivaju čuvari.“

6. ZAKLJUČAK

Grafičke tehnike se u vrtiću rijetko rade iako su odlično sredstvo za poticanje cjelokupnog dječjeg razvoja i likovnog izražavanja. Grafičke tehnike objedinjuju slikarske i likovne tehnike u drugačije načine rada od uobičajenog. Kako bi aktivnost bila uspješna, potrebno je poznavati osnove grafike, načine rada i postupke. U vrtićkoj dobi postupak grafičkih tehnika je vrlo jednostavan i lako pamtljiv. Djecu raduje što se ovdje ne radi samo o crtanju već o nizu postupaka, pripremi matrica i otiskivanju. Kroz takav način rada djeca usavršavaju svoje vještine, stječu radne navike, isprobavaju razne tehnike, materijale i sve to kroz igru i zabavu. U takvim aktivnostima uloga odgajatelja je nezamjenjiva, on osmišljava aktivnosti, potičaje, pribavlja potreban materijal te uz sve to mora poznavati djecu i njihove mogućnosti te rad prilagoditi razvoju i potrebama djeteta.

Tijekom pisanja ovog rada provedene su likovne aktivnosti s tri dobne skupine koristeći tehnike; pečatni tisak, monotipija, kolagrafija, karton tisak. Provedbom aktivnosti željela sam djeci pokazati kako likovne aktivnosti ne moraju biti samo crtanje i slikanje. Djeca se do tada nisu često susretala s ovim načinima rada, ali su aktivnosti odlično prihvatila i sudjelovala. Djeca vole istraživati, sudjelovati, a najviše od svega igrati se. A što su likovne aktivnosti, nego čista zabava i za velike i male. Stoga je važno da svi odgajatelji neprestano razvijaju svoje vještine i uče nove tehnike rada kako bi postali kompetentni za poticanje dječjeg razvoja, kreativnosti, samopouzdanja i izražavanja.

LITERATURA

Knjige:

Jakubin, M. (1999). *Likovni jezik i likovne tehnike*, Zagreb: Educa.

Peić, M. (1968). *Pristup likovnom djelu*, Zagreb: Školska knjiga.

Smith, R. (2006). *Slikarski priručnik*, Zagreb: Znanje.

Tanay, E.R. (1995). *Tehnike likovnog izražavanja: od olovke do kompjutora*, Zagreb: Naklada Zakej.

Radovi u časopisu:

Borko A.M., Batinić-Puškaric B., Vekić-Kljaić V., Jedrejčić E. (prosinac 2010.), *Grafičke tehnike, Dijete, vrtić, obitelj : Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, Vol.16-17 No.62-63

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI ZAVRŠNOG RADA

Ovim potpisom potvrđujem da sam samostalno pisala svoj završni rad te da sam njegov autor.

(Eva Dudaš)

Svi dijelovi rada koji su u radu citirani ili se temelje na drugim izvorima (knjige, mrežni izvori, znanstveni, stručni ili popularni članci) su jasno označeni kao takvi i adekvatno navedeni u popisu literature.

Eva Dudaš

Petrinja, srpanj 2018.